

Metjidiň gapysy aýyk bolsa-da...

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Metjidiň gapysy aýyk bolsa-da... METJIDIŇ GAPYSY AÝYK BOLSA-DA...

Türkmen ili 1991-nji ýylyň 27-nji oktýabrynda Garaşsyzlygyny äşgär etdi. Munuň özi bolsa dünýä ýurtlaryna täze, özboluşly milli häsiýetdäki demokratik, dünýewi döwletiň goşulandygyny alamatlandyrdy. Dünýäniň ençeme ýurtlary türkmen halkynyň erkinligine tarap goýan gadamyny kanagatlanmak bilen goldadylar. Olar täze türkmen döwletiniň geljekki gadamlarynyň manylaryny çöşlemek üçin birbada eserdeňlik bilen syn etdiler. Netije-de, türkmen halkynyň alyp barýan içki we daşky syýasatynyň dünýä mynasybetinde örän oýlanyşyklydygyna, peýdalydygyna doly göz ýetirmäge başladylar. Garaşsyzlygyny yglan eden Türkmenistan döwleti öz üstüne örän uly jogapkärçiligiň düşýändigine aýdyň göz ýetirdi. Şol jähtden hem mertebeli Prezidentimiz Saparmyrat Türkmenbaşy:

«Türkmenistan dünýä arenasynda hemide parahatçylyk ugrunda, özara bähbitli hyzmatdaşlyk ugrunda, garaşsyz döwletleriň bir-biregiň içki işine gatyşmazlyk ugrunda, daşary syýasat meseleleri siwilizlenen ýol çözmek ugrunda çykyş edýär» diýip, belli-külli aýdypdy. Garaşsyz Türkmenistan erkinligini, asudalygyny has-da pugtalandyrmak üçin, daş-töwerekdäki ýüze çykýan her dürli özgerişlere hötde gelmek üçin syýasy taýdan hem, ykdysady taýdan hem kuwwatyny artdyryp, geçirilýän çäreleriň netijeliligini gazanmaly boldy. Bu günki Türkmenistanda ägirt uly özgerişlikler bolup geçýär. Olar diňe bir döwletiň ykdysady, syýasy işlerinde däl-de, eýsem her bir adamyň durmuş şertlerinde, ynançlarynda, zähmetinde, ýaşaýşynda barha aýdyň görünýär. Munuň özi bolsa ýurdumyzyň demokratik, dünýewi häsiýetliligi bilen pugta arabaglanyşýar. Türkmen we beýleki milletler diňe Garaşsyzlygymyzdan soň dine uýmaga hukuk aldylar. Indi her kim dine uýup hem, uýman hem biler. Köpmilletli Watanymyzda dürli dini garaýyşdaky şahslaryň, guramalaryň öz hereketleri bilen halkymyzyň, jemgyýetimiziň, galyberse-de, döwletimiziň asudalygyna zeled ýetirmezlikleri üçin ähli mümkinçilikler döredildi, ýagny olara degişli kanunlar, düzgünnamalar, aktlar we beýlekiler GDA döwletleriniň içinde, iň öňki hatarlarynyň birinde ygtyýarly organlar tarapyndan kabul edildi. Şeýle hem Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanynda din işleri boýunça Geňeş hem döredildi. Şu faktlara seredeniňde Türkmenistanda dini garaýyşlar, ygtykatlar boýunça meseleler ýüze çykmajak ýaly... Türkmenistanyň Konstitusiasynyň 11-nji maddasynda dine ynanýanlaryň erkinligi we düzgünleri barada: «Döwlet dinleriň we dine uýmagyň erkinligini, olaryň kanun önünde deňligini kepillendirýär. Dini guramalar döwletden aýrydyr we olaryň döwlet işlerini ýerine ýetirmegine ýol berilmeyär» diýlip kesgitli bellenilýär.

Türkmen döwletinde musulman we prawoslaw dinlerine uýýan raýatlar bar. Olar dini dessurlaryny erkin, asuda ýerine ýetirmäge döwlet tarapyndan doly hukuga eýe boldular. Şeýlelikde, dindarlar hem ýurdumyzyň syýasy, ykdysady ugurlar boýunça baýlaşmagyna, ösmegine goşant etmek bilen, olar adamlaryň ruhy taýdan güýçli, ynamly bolmagy babatynda köp zähmet siňdirýärler. Olar dini ynançlaryna garamazdan, döwlet eýeçiligindäki edaradyr kärhanalaryň dürli wezipelerini dolandyrmaga gatnaşýarlar. Munuň özi bolsa ilatymyzyň her

biriniň döwlet tarapyndan deňligini görkezýär. Şeýlelikde, dindarlar hem, beýleki adamlar ýaly, ýurdumyzda ygılan edilen maksatnamalary durmuşa geçirmekde uly gołtgy berýärler. 1991-nji ýylda «Türkmenistanda wyždan we dini guramalaryň azatlygy hakyndaky» Kanunyň kabul edilmegi bilen bu babatdaky işleriň gurluşu we dolandyrylyşy doly kesgitlenilipdi. Şunlukda, döwletimiz din işlerine goşulýmazdan, döwletiň dine bolan gatnaşygyny belli edipdi. Şu Kanun esasynda hem Türkmenistanda döwlet gurluşyna garşy wagyz-nesihat etmek, dini garaýyşlar esasynda agzalalyk döretmek, daşary ýurtlularyň dini partiýalaryny ýa-da bölümlerini açmak, ýerli häkimiýetiň işlerine gatýşmak ýaly, kanuna ters gelýän hereketleri etmek gadagandyr. Emma soňky döwürde ýurdumyzyň daşyndan gelýän, özüni missioner diýip atlandyryýanlar dini garaýyşlara dulanmak bilen, ýerli dolandyryşa, dini-ygtykata zyýan ýetirmäge çalyşýarlar. Munuň üçin bolsa dürli ýurtlardan gelýän sektantlar beýnisi bekeşmedik adamlary (esasanam maddy taýdan mätäçlik çekýänleri adamlary we düşünjesiz ýaş-ýeleňleri - t.b.) öz tarapyna çekmek üçin her hili pirimleri ulanýarlar. Muňa bolsa köplenç ýaşlar ulaşýarlar. Käbir adamlar daşary ýurtly dindarlaryň «sahylygyndan» baýajak bolup, din-ygtykatlaryny üýtgedip, öz iliniň dinine, ynanjyna zeper ýetirmäge, ata-babalarynyň ruhuna, urp-adatyna şek ýetirmäge hyýal edýärler (esasanam wahhabistler şeýle - t.b.). Ol tetelli adamlar daşary ýurtly missionerleriň hažyk-hužugyna we boş pelsepesine aldanmak bilen, ýurdumyzyň asudalygyna, il-günümüzüň ynanjyna şek ýetirýändirin hem öýtmeýärler. Elbetde, aňly-düşünjeli adamlar ata-baba gelýän urp-adatyna we dinine uly hormat goýup, onuň päkligi ugrunda alada edýärler.

Açyk gapylar syýasatyna pugta eýermegimizden peýdalanyp, matlaplaryny ýamana diken, daşary ýurtdan gelen wagyzçylaryň özlerine degişli kanunlary gödek bozandyklary üçin soňky iki ýylyň dowamynda onlarçasý ýurdumyzdan kowuldy. Olar halkymyzyň süňňüne ornaşan dini ynançlaryna ýigrenç tutaşdyrjak bolanlarynda, öz pällerine jyzar boldular. Şu zeýilli adamlaryň garşysyna göreşmekde degişli işler alnyp barylýar. Emma ilatyň özüniň hem bu meselede örän eserdeňligi, sowukganlylygy derwaýysdyr. Sebäbi soňky döwürde dünýä boýunça dini akymalaryň, guramalaryň sany 700-den-de agdy. Ol akymlar öz ujypsyzja bähbitlerine ýetmek üçin ummasyz çykdaýjylardan gaça durmaýarlar. Olar wagyz-nesihat işlerini giňden

ýaýbaňlandyrmagyň oňaýly usullaryny peýdalanyp, saly gowşak adamlary, ýaşlary material, maliýe serişdeleriň üsti bilen satyn alýarlar. Gynansak-da, Watanyňy, il-gününi, ata-enesini, dogan-garyndaşlaryny, dini-ygtykatlaryny, ata-babadan gelýän döp-dessurlaryny şahsy bähbidi üçin pula çalyşýanlar-da birdir-ikidir tapdyrman hem duranok. Özlerini beýleki dinlerden rüstem saýýan «Isa Mesihler», «Iegowanyň şaýatlary», «Baptistler», «Krişna aň ýetiriş jemgyýeti» diýen ýaly dini akymlaryň ýaranlary öz matlaplaryna ýetmek üçin her hili bihaýaçylykdan gaýtmaýarlar. Olar özleriniň pikirleriniň, ynançlarynyň dogrudygyny subut etmek üçin her dürli pyrryldaklara ýüz urýarlar. Dini garaýyşlaryna dulanyp, resmi rugsatnamasy bolmasa-da, özleriniň matlaplaryna ýetmek üçin kanuna ters hereketleri edýärler. Günäleri ýüzlerine basylanda welin, «Biziň dini garaýyşlarymyz kemsidilýär» diýip, dürli şerraýlyga ýüz urýarlar. Mysal üçin, Ş.Atakow Aşgabat şäheriniň Polisiýa departamentiniň derňew bölüminiň işgärleri tarapyndan TJK-niň 228-nji (başga biriniň emlägine köp mukdarda zyýan ýetirmek ýetirmek ~ kezzapçylyk) maddasynyň 2-nji böleginiň «w» punkty boýunça günä bildirilip, jenaýatyň üstünde saklanylanda onuň howandarlary bolan baptistler goh turuzdylar. Nämemiş, Ş.Atakow baptistmişin. Baptistleriň bolsa öz kanunlary barmyşyn. Şeýle etmek bilen olaryň maksady Ş.Atakowa ýardam etmek däl-de, ýurdumyzda öz ideýalaryny wagyz etmek, ýurtda agzalalyk döretmek.

Şeýle ýagdaý beýleki dini sektalarda hem duş gelýär. Mysal üçin, «Iegowanyň şaýatlary» atly dini akymyň agzalary Türkmenistanyň kanunlaryny açykdan-açyk ret edýärler. Sektanyň agzalaryndan: R.A.Seýitgulyýew, W.S.Sefulin, R.H.Karimow, I.A.Nazarow, R.A.Sidelnikow dagy öz ýaşayan Watanyna gulluk etmekden, ýagny harby ugurdan gulluk etmekden ýüz dönderdiler. Elbetde, öz dogan-garyndaşlary, ata-enesi, duzuny iýýän Watany üçin gulluk etmekden ýüz öwren biynsap, züwwetdin, namartlar degişli jezalar berildi. Şu ýerde biz geçmişde zerur bolan ýagdaýynda ata-babalarymyz bilen birlikde, uýalarymyzyň, ejelerimiziň, mamalarymyzyň hem ellerine çem gelen ýaraglary alyp, öz janlaryndan eý görýän Watanlaryny, dini ygtykatlaryny, döp-dessurlaryny, namyslaryny gorandyklaryny ýatladýarys. Geçmişde bolup geçen şujagaz taryhy hakykatyň özi hem öz Watanyňy, iýýän duzuny, urp-adatyny, dost-ýarlaryny, ata-enelerini türkmen halkynyň ruhuna kybap gelmeýän haýsydyr

bir dinu akyma çalşyp ýören, kalbynda azajyk hem bolsa wyždam diýen närise galmadyk sektantsumak namartlaryň ýüreklerinden parran geçmeli, olary pälinden gaýtarmaly.

Türkmenistanyň Gümrük gullugynyň 1993-nji ýylyň 21-nki aprelinde kabul edilen düzgünnamasynyň 2.1 punkty boýunça Türkmenistanyň hem-de daşary ýurt raýatlaryna 2 nusgadan köp bolmadyk dini kitaplary geçirmäge rugsat berilýän hem bolsa, Türkmenistanda resmi bellige alynmadyk dini sektalar dürli bikanun ýollaryň üsti bilen döwletimize köp mukdardaky dini kitap, audio-wideo önümlerini getirmäge çalyşýarlar. Diňe üstümizdäki ýylyň dowamynda bikanun ýol bilen Türkmenistana ýaýratmak niýeti bilen getirilen dini kitaplaryň segsen müňden-de agdygy, audio-wideo önümleriniň hem müňlerçesi tapylyp alyndy. Gynandyryan ýeri Türkmenistana şeýle önümleri bikanun ýagdaýda getirmek, ýaýratmak, adamlaryň asudalygyny bozup kwartiralara üşmeleňler gurap durmak bilen baglanyşykly jenaýatçylykly hereketlere baş goýýan daşary ýurtly wagyzçylar: A.T.Ten, D.M.Timohin, W.G.Şankow, A.W.Prinkur, P.M.Kaşin, A.W.Buhalow, L.Açilowa, W.W.Tereşin, A.Belýaýew, W.N.Malahow we beýlekileriň (ýurdumyzyň çäginden daşary çykarylanlar – deportasiýa edilenler) hatarynda Türkmenistanyň raýatlary bolan D.J.Kakabaýew, Ç.Atakow, F.Z.Mustakimowa, T.N.Şukurow, I.O.Berkeliýewa, H.Taşew, B.Annamyradow, Ş.Piriýew, U.Koçkarow, Ýa.Sähedow, Ç.Annanyýazowa, E.Atabaýewa, G.Togtamyradowa dagynyň bolmagydyr. Abadan geljegimize ynamly gadamlar bilen barýan asuda halkymyzyň asudalygyny bozmagy, olaryň ynançlaryna, dini-ygtykatlaryna, urp-adatlaryna zeňel ýetirmegi özleriniň baş maksatlary saýýan sektantsumaklaryň raýatlarymyzyň käbirini maliýe-material serişdeleri bilen satyn almaga, olary ters ýollara itermäge şu günler hem her dürli pyrryldaklaryň üsti bilen synanyşmagy dowam etdirmeýänlerini gizläp durmagyň hajaty ýok. Iň ýowuz ýeri hem birdir-ikidir ýoluny urduryp, şeýle sektalara baş goşup ýörenler ata-ene, bala-çaga, dogan-garyndaş, dost-ýar ýaly ýakyn hossarlaryndan mahrum bolýarlar, çaga ata-enesiniň, aksakgallarynyň ýüzüne gelýär, agzybir maşgalalar dargaýar, dost-ýarlar ýitirilýär. Giňişleýin durup geçmesek hem şeýle faktlara eýýäm duş gelnendigini gepiň gerdişine görä ýatladýarys. Türkmen öz depesinden agyr gara bulut kimin hallan atyp duran, zabunlygy taýdan dünýäde deňi-taýy bolmadyk sowetleriň zamanasynda hem öz dini-imanyny ýitirmädi. Indi

hem ýitirmez.

Halkymyz, ýurdumyz üçin kabul edilen syýasy, ykdysady, medeni, sosial programmalaryň üstünlikli amala aşýan döwründe, Altyn asyryň bosagasynda agzalyp geçilen nogsanlyklaryň önüni almak üçin degişli organlar, guramalar bilen birlikde jemgyýetimiziň, şol sanda her birimiziň öz ornumyzda kanuny hereketleri amala aşyryp durmagymyz gerek.

Ýaýlymdurdy GARAÝEW,

Agamyrat MUHAMMEDOW.

«Adalat».

«Adalat» gazetini, 24.09.1999. Jemgyýetçilik tankydy